

Veřejná politika je *předmět* interdisciplinární povahy, nelehko definovatelného okruhu. Problém je ve využívání prvků mnoha disciplín a také v tom, že šíři a hloubku náhledu na předmět má každý odborník jiný, což, zvláště při velmi širokém pojetí předmětu, značně znesnadňuje nejenom jakoukoli přesnější definici, ale samotné studium vědní disciplíny, už tak mladé – 60. léta 20. století. Její snahou je praktická uplatnitelnost při řešení konkrétních sociálních problémů, což působí dvojsečně. Informace, které podává v politické analýze, mohou být zneužívány jako nástroj při prosazování jednostranných zájmů – například ve výzkumných výstupech *think tanků* – prosazování jednostranně ideologizujících konceptů.

Veřejná politika je *disciplína* propracovávající a aplikující výkladové rámce sociologie, ekonomie, politických věd, práva, teorie řízení a dalších oborů k analýze a prognóze procesů formování a uplatňování veřejných zájmů vážících se na řešení diferencovaných sociálních problémů. Věnuje se přitom institucionálnímu zprostředkování těchto procesů veřejným, občanským a do jisté míry i komerčním sektorem v poloze, která je využitelná politickou praxí.

Veřejný zájem je zřejmě tím, co by si lidé vybrali, kdyby viděli jasně, racionálně a jednali nezaujatě a benevolentně (Lippman). Pojem má v sobě kontroverzně zahrnuto *napětí* mezi individualistickou konotací pojmu **zájem** a k celku vztaženou konotací pojmu **veřejný**, má tudíž popisnou sílu, ale také silný hodnotový náboj, jeho vymezení je živým sociálním a politickým procesem, jde o zájmy jednotlivců, kteří jsou součástí daného společenství a jde tedy také zároveň o individuální genezi veřejných zájmů. Veřejný zájem může být generován i autonomními nároky na fungování a rozvoj státních útvarů, vyplývající z rostoucí dělby práce a diferenciací jejich činností – **společenská geneze veřejných zájmů**. V tomto také existují i konflikty různých „veřejných zájmů“ ať už vázaných na různá společenství nebo sociální skupiny, či na soupeřící hodnotové orientace nebo vize světa a postavení člověka v něm. **Korporativní demokracie** je schopna lépe směřovat přes artikulované skupinové zájmy k uspokojení veřejných zájmů. Procesy identifikace, formulace, prezentace, uznávání a uspokojování veřejných zájmů se zabývá *veřejná politika*.

Veřejná politika se zajímá spíše o sociální a politické procesy vedoucí k uspokojení těch konkrétních, diferencovaných lidských potřeb příslušníků těchto společenství, jejichž uspokojení nemůže být zprostředkováno výlučně soukromým sektorem. V tom se liší od **politiky** jako specializované, dělby práce profesionalizované lidské činnosti, bezprostředně vázané na reprezentaci a střet diferencovaných zájmů a boj o moc, a to na úrovni zajišťující existenci a přežití celých relativně autonomních společenství. **Sociální politika** je zkoumání procesu tvorby a realizace politiky dotýkající se vztahu jedinců a sociálních podmínek jejich života.

Aktivní veřejná politika se snaží anticipovat možná ohrožení a v předstihu adekvátně reagovat na možný vývoj, zatímco **reaktivní veřejná politika** reaguje až když je veřejný zájem reálně ohrožen. **Liberální veřejná politika** zasahuje až tam, kde individuální zájem ohrožuje uznaný veřejný zájem, **paternalistická veřejná politika** prosazuje uznaný veřejný zájem často bez ohledu na možnou újmu zájmů individuálních.

Veřejný sektor, který ovlivňuje mnoho jedinců a institucí a kde se formuluje a realizuje *veřejný zájem*, je protikladem **soukromého sektoru**, který je veden soukromými zájmy. **Prolínání soukromého a veřejného sektoru** probíhá v celé řadě případů – neziskové organizace uspokojující veřejné zájmy, QUANGOs (quasi non-governmental organizations) – formálně nevládní nezávislé instituce závislé na politice vlády, povinné pojištění, spolufinancované státní a soukromé univerzity a tzv. **welfare mix** – spolupráce institucí veřejného i soukromého sektoru. Veřejný a soukromý sektor rozlišujeme podle 6-ti kritérií: politická moc, spotřeba a investice, povaha rozhodování, poskytování statků (dávek a služeb), vlastnictví, zaměstnanost.

Rozdíl mezi **veřejnou politikou a veřejnou správou** jako praktickými činnostmi –*veřejná správa* zahrnuje zaběhnuté, rutinně se opakující činnosti v rámci předem daných regulativů, zatímco *veřejná politika* je tvorbou čehosi nového, překračujícího stávající praxi uplatňování veřejného zájmu.

Hodnotové základy veřejné politiky jsou sdílenými hodnotami, které se vyvíjejí od dob, kdy bylo nutné ustavit obecné normy chování a způsoby řešení základních životních situací, nejdříve byly přenášeny ústně (20-30 tisíc let př.n.l.), později písemně. Společným jmenovatelem všech dob jsou **lidská práva**. Zatímco v 18. století se formovala občanská práva a v 19. století práva politická, 20. století bylo ve znamení formování práv sociálních. V soudobé společnosti panuje *pluralita názorů*, která významně pomáhá šířit adaptabilitu, avšak je potřebné společné kritériální zakotvení umožňující komunikaci o tom, co je a co už není veřejný zájem. Teoretikové „**nové pravice**“ hájí stanovisko, že svoboda a rovnost jsou neslučitelné, protože víra v „sociální spravedlnost“ v politické činnosti musí vést stále blíže k totalitnímu systému. Oproti tomu „**egalitářští**“ teoretikové dovozují, že svoboda a rovnost slučitelné jsou. Nutností k porozumění lidským schopnostem je rozlišovat **negativní** (nepřítomnost překážek) a **pozitivní** (co daná osoba může či nemůže dosáhnout) **pojetí svobody**. Další hledisko je sledování vzájemných podmínek lidského, ekonomického a sociálního rozvoje lidské bytosti – **pojmem lidských zdrojů**.

Ucelené hodnotové soustavy – ideologie – politické doktríny jsou nutnou součástí komunikace v politickém diskurzu, zároveň jsou silně zjednodušeným rámcem porozumění a interpretace sociální skutečnosti. V pluralitním politickém uspořádání s možností svobodného střetu názorů je větší možnost korekce zkreslení a dezinterpretace sociální skutečnosti a tím se otevírá prostor pro potřebné změny.

Normativní modely veřejných politik

Utilitarismus – zajištění maximálního blaha pro maximální počet lidí.

Rawlsův princip spravedlnosti – maximalizace výhody nejméně preferovanému za předpokladu, že všem jsou poskytnuty nejméně takové životní podmínky jako tomuto nejvíce handicapovanému jedinci.

Neoliberalismus (libertinismus) – funkce státu je třeba redukovat na nezbytné minimum.

Úplné rovnostářství – Rudí Khmérové v Kambodži – absolutní rovnost neexistencí směny.

Zachování institucionálních hodnot – konzervatismus – Lépe, než hledat optimální distribuci zdrojů, je sázet na fungování osvědčených sociálních, ekonomických a politických institucí a pravidel, z nichž se mohou příslušné distribuce odvíjet.

Zmenšení nerovností – Trh je třeba doplnit přerozdělováním zdrojů prostřednictvím veřejných rozpočtů a služeb.

Kritérium lidské důstojnosti – Člověku štěstí zaručit nelze, nicméně důstojné podmínky pro život ano – maximální odstranění lidského neštěstí a utrpení –*důstojné přežití* je relativní pojem vztažený ke konkrétním kulturním a ekonomickým realitám dané země (Sen).

Udržitelný způsob života – model místo člověkostředný životostředný – koncentrován na život všech živoucích tvorů na planetě Zemi. Schweitzerova nauka úcty k životu reflektuje nové globální hrozby lidské civilizaci.